

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 6/2019-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. januára 2019 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], Rakúsko, štátneho občana Rakúska, a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Advokátskou kanceláriou Ješíková, s. r. o., Štefánikova 15, Bratislava, za ktorú koná advokátka JUDr. Mirolava Ješíková, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. novembra 2018 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], Rakúsko, štátneho občana Rakúska (ďalej aj „sťažovateľ 1“), a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ 2“, spolu ďalej aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018, ktorou sťažovatelia žiadajú vydať tento nález:

„I. Základné právo sťažovateľov na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a základné právo vlastníť a pokojne užívať majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, boli uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo 96/2017 zo dňa 30. 5. 2018 porušené.

II. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo 96/2017 zo dňa 30. 5. 2018 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

III. Sťažovateľom priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.“

2. Ako zo sťažnosti doručenej ústavnému súdu a z jej príloh vyplynulo, sťažovatelia sú ako žalovaní účastníkmi konania vedeného na Okresnom súde Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 11 C 150/1991, v ktorom sa [REDAKOVANÉ] ako žalobca (ďalej aj „žalobca“) domáha vydania nehnuteľností, a to parc. č. [REDAKOVANÉ] s výmerou 486 m², zastavaná plocha a nádvorie (pôvodne aj stavby súp. č. [REDAKOVANÉ] postavené na tejto parcele), ktoré sú

zapísané na [REDAKOVANÉ], okres [REDAKOVANÉ] obec [REDAKOVANÉ], katastrálne územie [REDAKOVANÉ], ako výlučné vlastníctvo sťažovateľa 1, a parc. č. [REDAKOVANÉ] s výmerou 457 m², záhrada, parc. č. [REDAKOVANÉ] s výmerou 309 m², orná pôda, ktoré sú zapísané na [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], okres [REDAKOVANÉ], obec [REDAKOVANÉ], katastrálne územie [REDAKOVANÉ], ako výlučné vlastníctvo sťažovateľa 2 (ďalej len „nehnutelnosti“), podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 87/1991 Zb.“). [REDAKOVANÉ] vstúpil v priebehu konania do postavenia pôvodných žalobcov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „pôvodní žalobcovia“) a sťažovatelia do postavenia jedného z pôvodných žalovaných – [REDAKOVANÉ], ich otca.

3. Žalobca žalobu dôvodí tým, že tieto nehnuteľnosti boli pôvodne vo vlastníctve jeho právnych predchodcov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], ktorý bol pekárom, a že slúžili na prevádzku pekárne a bývanie rodiny. [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] boli v roku 1952 z nehnuteľností v rámci „Akcie B“ násilne vystáňovaní do [REDAKOVANÉ] (spočiatku bývali v hasičskej zbrojnici v jednej miestnosti bez okna, neskôr desať rokov v jednoizbovom byte). V deň vystáňovania z nehnuteľností sa do nich nastáňoval [REDAKOVANÉ], ktorý počas dvoch rokov platil nájomné vo výške 50 Kčs mesačne. V roku 1964 bola medzi [REDAKOVANÉ] s manželkou a Československým štátom uzatvorená Miestnym národným výborom v [REDAKOVANÉ] zmluva, ktorou bolo k nehnuteľnostiam zriadené trvalé osobné užívanie za odplatu vo výške 2 482 Kčs určenú odhadom odboru výstavby národného výboru, a táto zmluva bola registrovaná Štátnym notárstvom Bratislava-vidiek 17. decembra 1965.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 11 C 150/1991-289 z 24. apríla 2001 žalobe vyhovel. Konštatoval, že právni predchodcovia žalobcu stratili vlastníctvo k nehnuteľnostiam v rozhodnom období (od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 – § 1 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb.) v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti („Akcia B“ bola prejavom politickej perzekúcie – § 2 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb.), pôvodní žalobcovia boli oprávnenými osobami (§ 3 zákona č. 87/1991 Zb.), otec sťažovateľov bol povinnou osobou (§ 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb.), pretože nehnuteľnosti nadobudol od Československého štátu (za okolností uvedených v § 6 zákona č. 87/1991 Zb.) v rozpore s vtedy platnými

predpismi alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia [odplata vo výške 2 482 Kčs bola určená v rozpore s vtedy účinným cenovým predpisom – § 11, § 15 vyhlášky Ministerstva financií č. 73/1964 Zb. o cenách stavieb v osobnom vlastníctve a o náhradách pri vyvlastnení nehnuteľností (ďalej len „cenový predpis“) – pretože bola nepomerne nižšia]. Okresný súd považoval za preukázané, že oprávnená osoba riadne vyzvala povinnú osobu na vydanie veci v zákonom stanovenej lehote podľa § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. (podľa ktorého oprávnená osoba vyzve na vydanie veci povinnú osobu do šiestich mesiacov odo dňa účinnosti zákona, inak jej nárok zanikne), k uzatvoreniu dohody o vydaní veci nedošlo a oprávnená osoba si nárok včas uplatnila i na súde podľa § 5 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. (v lehote jedného roka odo dňa účinnosti zákona). V časti týkajúcej sa vydania stavby súp. č. 244 okresný súd žalobu zamietol, pretože stavba v priebehu konania zanikla v dôsledku jej zbúrania.

5. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Rozhodnutie odôvodnil procesnými pochybeniami okresného súdu a nedostatočne zisteným skutkovým stavom, najmä pokiaľ ide o záver o nepomere ceny, za ktorú nadobudol nehnuteľnosti právny predchodca sťažovateľov, a ceny podľa cenového predpisu.

6. Okresný súd vo veci rozsudkom č. k. 11 C 150/1991-446 zo 16. novembra 2006 znova žalobe vyhovel. V odôvodnení rozhodnutia najprv uviedol, že nehnuteľnosti boli odňaté právnym predchodcom žalobcu štátom v roku 1964 listinou nazvanou „*Zrušenie pridelu pre nesplnenie pridelových podmienok*“ (nesplácanie ceny domu predchodcami žalobcu, ktorí sa o dom ani nestarali), ktorej predchádzalo uznesenie Rady Miestneho národného výboru v [REDAKOVANÉ], podľa ktorého týmto spôsobom bude vlastníctvo odňaté preto, aby nehnuteľnosti mohol štát predať, resp. dať do užívania právnemu predchodcovi sťažovateľov, ktorý o ne prejavil záujem. Podľa názoru okresného súdu odňatie vlastníckeho práva právnym predchodcom žalobcu takýmto spôsobom bolo v rozpore s vtedy účinným Občianskym zákonníkom, ako aj s § 23 nariadenia Slovenskej národnej rady č. 104/1945 Sb. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa v znení

neskorších predpisov. Išlo o akt nulitný a štát vlastníctvo na jeho základe nikdy nenadobudol, v dôsledku čoho aj právny predchodca sťažovateľov nadobudol nehnuteľnosti v rozpore s vtedy platnými predpismi, čo zakladá dôvod na ich vydanie podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. Okresný súd dodal, že Miestny národný výbor v [REDAKOVANÉ] konal zámerne proti záujmom právnych predchodcov žalobcu a protiprávne zvýhodnil právneho predchodcu sťažovateľov.

7. Krajský súd rozsudkom č. k. 3 Co 10/2007-559 z 2. decembra 2010 rozsudok okresného súdu zmenil a žalobu zamietol. Rozhodnutie odôvodnil tým, že v prvom rade bolo potrebné zaoberať sa otázkou, či bol zo strany žalobcu dodržaný postup podľa § 5 ods. 2, 4 zákona č. 87/1991 Zb., t. j. či oprávnená osoba riadne a včas povinnú osobu na vydanie veci vyzvala, pretože inak jej právo zaniklo. Okresný súd sa však touto otázkou nezaoberal vôbec. Krajský súd zistil, že v spise je síce založený list právneho zástupcu pôvodných žalobcov [REDAKOVANÉ], advokáta, z 25. septembra 1991, ktorým oznamuje otcovi sťažovateľov (t. j. povinnej osobe a pôvodnému žalovanému v 2. rade), že pôvodní žalobcovia majú právo na vydanie veci, avšak k tomuto listu nie je pripojené splnomocnenie a nie je ani zrejmé, či bol odoslaný a či a kedy bol adresátovi doručený. Ďalej krajský súd zistil, že súčasťou spisu je síce aj výzva pôvodnej žalobkyne [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] otcovi sťažovateľov z 26. apríla 1991, ktorou ho vyzvala na vydanie nehnuteľností, avšak z obálky pripojenej k tejto výzve vyplýva, že v adrese bola uvedená iba ulica bez čísla domu, a z obálky je zrejmé aj to, že adresát zásielku prevziať odmietol z dôvodu, že mu nepatrí. Zásielka bola zaslaná doporučené, ale nie do vlastných rúk a ako z obálky vyplýva, adresát nebol poštovým doručovateľom ani poučený o následkoch prípadného odmietnutia zásielky. Krajský súd preto uzavrel, že v konaní nebolo preukázané, že povinná osoba bola oprávnenou osobou riadne a včas na vydanie nehnuteľností vyzvaná, a preto nárok oprávnenej osoby zanikol uplynutím času. Krajský súd ďalej dodal, že nárok žalobcu je navyše i nedôvodný, pretože nehnuteľnosti síce prešli na štát spôsobom podľa § 6 zákona č. 87/1991 Zb., avšak povinnou osobou môže byť iba osoba, ktorá nadobudla vec od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia, avšak už nie dedičia takejto osoby. Navyše v konaní ani nebolo preukázané, že otec sťažovateľov nadobudol vec od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo

na základe protiprávneho zvýhodnenia. Tu nie je rozhodujúce, či v rozpore s vtedy platnými predpismi nadobudol vec štát od oprávnenej osoby, ale to, či takto nadobudol vec od štátu jej neskorší vlastník. Navyše otec sťažovateľov nadobudol právo osobného užívania nehnuteľností zmluvou, ktorá bola riadne registrovaná Štátnym notárstvom Bratislava-vidiek. Podľa názoru krajského súdu žalobca v konaní nepreukázal ani to, že dohodnutá cena bola v rozpore s cenovým predpisom.

8. O dovolaní žalobcu proti rozsudku krajského súdu rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012 tak, že rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení rozhodnutia najvyšší súd uviedol, že z vyjadrenia otca sťažovateľov k žalobe vyplýva, že listom právneho zástupcu z 25. septembra 1991 bol na vydanie nehnuteľností vyzvaný, preto záver krajského súdu o tom, že nie je zrejmé, či a kedy bola výzva doručená, je nesprávny. Pokiaľ krajský súd dôvodil tým, že k tejto výzve nebolo pripojené splnomocnenie, táto skutočnosť nie je významná, pretože rozhodujúca je objektívna existencia splnomocnenia, a nie jeho predloženie druhej strane. Krajský súd preto pochybil, ak z tejto okolnosti vyvodil neúčinnosť výzvy. Navyše do úvahy je potrebné vziať aj to, že otázka včasnosti výzvy v konaní nebola sporná po dobu takmer dvadsiatich rokov od jeho začatia a oprávnenej osoby vyvinuli značné úsilie o reštitúciu svojho majetku, keď výzvy na vydanie vecí adresovali napríklad aj Ministerstvu pre správu a privatizáciu národného majetku Slovenskej republiky či Miestnemu národnému výboru v [REDAKOVANÉ]. Ďalej najvyšší súd uviedol, že síce dedič povinnej osoby skutočne nemôže byť povinnou osobou, avšak to platí len pokiaľ by nárok na vydanie vecí smeroval proti fyzickej osobe, ktorá predmet reštitučného nároku zdedila ešte pred uplatnením nároku na vydanie vecí v súdnom konaní. V tomto prípade však bola vyzvaná na vydanie vecí ešte pôvodná povinná osoba a proti nej bola podaná i žaloba (otec sťažovateľov zomrel až v priebehu súdneho konania). Smrťou povinnej osoby prechádza povinnosť vec vydať na jej dedičov (R 50/2008). Napokon najvyšší súd uviedol i to, že nerešpektovanie vtedy platných predpisov sa mohlo prejavíť v nadobúdacom akte, ako aj v postupe štátnych orgánov, ktorý prevodu predchádzal a ktorý vedome sledoval cieľ vytvoriť také predpoklady, aby následný prevod aspoň formálne zodpovedal ustanoveniam platného práva. Porušenie predpisov nemuselo mať podobu

zjavného nerešpektovania pozitívneho práva, mohlo ísť aj o skrytú formu, teda obchádzanie platných predpisov pre účely dosiahnutia výsledku, ktorý by pri dôslednom rešpektovaní právnych predpisov nebolo možné docieľiť. Pokiaľ ide o záver krajského súdu o primeranosti ceny, ten sa opieral iba o správnosť odhadu ceny pracovníkom národného výboru bez toho, aby boli zohľadnené ďalšie okolnosti a dôkazy, najmä samotný priebeh „odňatia“ pridelu a uzatvorenie zmluvy s predchodcom sťažovateľov. Najvyšší súd preto označil záver krajského súdu o tom, že otec sťažovateľov nenadobudol vec od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi, resp. na základe protiprávneho zvýhodnenia, „*prinajmenej za predčasný*“.

9. Krajský súd rozsudkom č. k. 3 Co 635/2012-686 z 29. júna 2016 znova zmenil rozsudok okresného súdu tak, že žalobu zamietol. Ako z odôvodnenia jeho rozhodnutia vyplýva, podmienku včasného doručenia výzvy povinnej osobe nepovažoval za splnenú. Znova poukázal na neúplnosť adresy, odmietnutie prevzatia zásielky otcom sťažovateľov a jeho nepoučenie poštovým doručovateľom o následkoch odmietnutia prevzatia zásielky, ako aj na chýbajúce splnomocnenie pri výzve právneho zástupcu pôvodných žalobcov. Toto splnomocnenie muselo byť udelené písomne, avšak súdu takéto splnomocnenie predložené nebolo. Výzva je za týchto okolností v zmysle § 40, § 31 ods. 4 Občianskeho zákonníka neplatná. Vo vzťahu k výzve pôvodnej žalobkyne [REDAKOVANÉ] žalobca neunesol v konaní dôkazné bremeno o jej doručení otcovi sťažovateľov, resp. o tom, že sa dostala do jeho dispozičnej sféry včas. Pokiaľ ide o výzvy zasielané pôvodnou žalobkyňou [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] iným inštitúciám (Ministerstvu pre správu a privatizáciu národného majetku Slovenskej republiky a Miestnemu národnému výboru v [REDAKOVANÉ]), doručenie takejto výzvy inej osobe než osobe povinnej je bez právneho významu, navyše výzva Ministerstvu pre správu a privatizáciu národného majetku Slovenskej republiky neobsahuje špecifikáciu nehnuteľností. Krajský súd nepovažoval za významné, že touto otázkou sa takmer dvadsať rokov v priebehu konania súd nezaoberal a doručenie výzvy nespochybnili ani sťažovatelia, pretože touto otázkou je súd povinný sa zaoberať aj bez námietky, keďže ide o zákonom stanovenú principiálnu podmienku, pri nesplnení ktorej nárok na vydanie veci zo zákona zanikol uplynutím lehoty (1. októbrom 1991). Pretože nebolo preukázané splnenie

podmienky v § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb., krajský súd už vecne, skutkovo a právne neposudzoval ostatné podmienky na vydanie nehnuteľností.

10. Proti rozsudku krajského súdu (a naň nadväzujúcim uzneseniam o náhrade trov konania) podal žalobca dovolanie. Uviedol, že tento rozsudok je nezákonný, spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a zdôraznil, že krajský súd nerešpektoval právny názor najvyššieho súdu vyslovený v uznesení sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012, ktorým bol zrušený predchádzajúci rozsudok krajského súdu. Vo vzťahu k záveru krajského súdu o nepreukázaní splnenia podmienky uvedenej v § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. poukázal na to, že je právne bezvýznamné, či písomná výzva pôvodných žalobcov bola doručená povinnému v zákonnej lehote, alebo sa povinný o tejto výzve dozvedel sprostredkované od Miestneho úradu v [REDACTED] alebo od iného subjektu. V uvedenej súvislosti zdôraznil, že právne relevantné je len to, či jeho právne predchodkyne skutočne písomne vyzvali otca sťažovateľov na vydanie predmetných nehnuteľností a či sa táto ich výzva dostala do sféry povinnej osoby v šesťmesačnej prekluzívnej lehote. Tento záver vyplýva z § 5 ods. 1 a 2 zákona č. 87/1991 Zb. Akékoľvek spochybňovanie písomnej výzvy pôvodných žalobcov na vydanie nehnuteľností z 26. apríla 1991 nie je v súlade s právom a ani s už vysloveným právnym názorom najvyššieho súdu.

11. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 rozsudok krajského súdu č. k. 3 Co 635/2012-686 z 29. júna 2016 (a naň nadväzujúce uznesenia o náhrade trov konania) zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie žalobcu považoval za prípustné i dôvodné a zotrval na svojich záveroch vyslovených už prv v uznesení sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012, ktoré krajský súd – podľa názoru najvyššieho súdu – dostatočne nezohľadnil.

12. Uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 bolo doručené sťažovateľom 12. septembra 2018.

13. Sťažovatelia sťažnosť ústavnému súdu na porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1

dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 odôvodnili tým, že najvyšší súd meritórne prejednal dovolanie žalobcu napriek tomu, že nebolo prípustné, rozhodol tak svojvoľne a zasiahol do princípu právnej istoty a predvídateľnosti práva. Najvyšší súd prípustnosť dovolania založil na zistení, že krajský súd sa odchyľil pri vyriešení právnej otázky, od ktorej jeho rozhodnutie záviselo, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, v tomto prípade od uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012 [§ 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)], a dôvodnosť dovolania na závere, že rozhodnutie krajského súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Avšak otázka, či bola výzva oprávnenou osobou riadne a včas doručená povinnej osobe je otázkou skutkovou. Krajský súd založil svoj záver o nedoručení výzvy povinnej osobe na skutkových záveroch (najmä neúplná adresa povinnej osoby, nepreukázanie času doručenia výzvy advokáta) a na ich základe prijal právny záver o nesplnení podmienky v § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. Najvyšší súd v oboch svojich rozhodnutiach vytýkal krajskému súdu nesprávne skutkové zistenia, resp. nesprávne vyhodnotenie vykonaných dôkazov. Rovnako odôvodnil podané dovolanie aj žalobca. Najvyšší súd nemal preto právomoc vecne preskúmať rozhodnutie krajského súdu. Ďalej sťažovatelia argumentovali tým, že najvyšší súd rozhodol svojvoľne, pretože krajský súd sa vo svojom rozhodnutí vysporiadal so všetkými vadami vytýkanými v skoršom rozhodnutí najvyššieho súdu a nepostupoval v rozpore s právnym názorom vysloveným najvyšším súdom. Napokon sťažovatelia argumentovali tým, že rozhodnutie najvyššieho súdu je svojvoľné i preto, že nespravodlivo prenáša dôkazné bremeno na sťažovateľov, čo zásadne porušuje procesné pravidlá. Niet dôvodu trestať sťažovateľov za to, že konanie trvá tak dlho a v súčasnosti je preukazovanie doručenia výzvy komplikované. Sťažovatelia nenesú žiadnu vinu na tom, že súdy v konaní včas neskúmali doručenie výzvy, hoci tak boli povinné urobiť aj bez námietky sťažovateľov o jej včasnom nedoručení. V konečnom dôsledku tak najvyšší súd neprimerane zvýhodnil žalobcu. Hoci v reštitučných veciach by sa mali súdy vyvarovať necitlivého a formalistického výkladu reštitučných predpisov, neznamená to úplnú rezignáciu na skúmanie splnenia podmienok na vydanie veci stanovených zákonom. Tvrdenie o porušení základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu uznesením najvyššieho súdu sp. zn.

6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 sťažovatelia odôvodnili tým, že najvyšší súd ich v konečnom dôsledku vylúčil z práva domáhať sa ochrany svojho vlastníckeho práva v súdnom konaní a zasiahol do ich vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam tým, že zrušil právoplatné rozhodnutie krajského súdu o zamietnutí žaloby. Sťažovatelia zároveň požiadali o vydanie dočasného opatrenia, ktorým ústavný súd pozastaví vykonateľnosť uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018.

II.

14. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

15. Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

16. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

17. Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a skúmal, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

18. Sťažovatelia namietali porušenie týchto ustanovení ústavy a dohovoru:

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

19. Sťažovatelia sťažnosťou namietajú porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018, tvrdiac, že najvyšší súd svoje rozhodnutie založil na nesprávnom právnom posúdení veci a hodnotení obsahu rozhodnutia krajského súdu, v dôsledku čoho sú jeho závery založené na ústavne nekonformnej interpretácii právnej úpravy dopadajúcej na právny vzťah sťažovateľov. Ako zo sťažnosti vyplýva, sťažovatelia spochybňujú posúdenie dovolania žalobcu najvyšším súdom ako procesne prípustného a polemizujú s právnymi závermi jeho rozhodnutia.

20. Najvyšší súd v uznesení sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 najprv *„skúmal, či sú splnené... predpoklady prípustnosti dovolania, pričom dospel k záveru, že dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu je prípustné a aj dôvodné.“*. Uviedol, že žalobca odôvodnil prípustnosť dovolania tým, že *„odvolací súd sa pri riešení otázky splnenia podmienky uvedenej v § 5 ods. 2 zák. č. 87/1991 Zb., od ktorej vyriešenia záviselo jeho rozhodnutie, odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p.).“*. Najvyšší súd ďalej odcitoval § 419, § 421, § 432 CSP a zhrnul ustálenú

súdnu prax ich výkladu: „Dovolanie je mimoriadnym opravným prostriedkom, ktorým je možné napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu pri splnení zákonom stanovených predpokladov a podmienok. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je podstatné správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 C. s. p.), a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, nemožno dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podrobiť vecnému preskúmaniu v dovolacom konaní. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 C. s. p. rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom v dovolaní. Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 C. s. p., má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 C. s. p.) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania závisí od toho, či a ako dovolateľ v dovolaní argumentačne zdôvodnil, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia ním vymedzenej právnej otázky.“

21. Najvyšší súd pri posúdení prípustnosti dovolania žalobcu uviedol: „V súvislosti s odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu poukázal dovolateľ v dovolaní na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012, ktorým bol v tejto veci zrušený v poradí prvý rozsudok odvolacieho súdu, a to pre nesprávne právne posúdenie veci, okrem iného aj v otázke včasnosti a účinnosti uplatnenia nároku. Najvyšší súd v tomto uznesení označil právny záver odvolacieho súdu o zániku nároku pre jeho neuplatnenie do šiestich mesiacov od účinnosti zákona č. 87/1991 Zb. za nenáležitý a odporujúci obsahu spisu. Tým, že odvolací súd v dovolaní napadnutom rozsudku sp. zn. 3Co/635/2012 zo dňa 29. júna 2016 opätovne vyslovil záver, že v konaní nebolo preukázané splnenie podmienky uvedenej v § 5 ods. 2 zák. č. 87/1991 Zb., odklonil sa, resp. nerešpektoval riešenie tejto otázky dovolacím súdom v jeho skoršom uznesení, a to bez toho, aby pre tento postup boli vážne dôvody. Pokiaľ predpokladom prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) C. s. p. je odklon odvolacieho súdu pri riešení určitej právnej otázky od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, potom tým viac z povahy veci je tento predpoklad prípustnosti dovolania

daný vtedy, ak sa odvolací súd pri riešení vyššie vymedzenej právnej otázky odklonil, resp. ak nerešpektoval skoršie rozhodnutie dovolacieho súdu vydané v tejto veci.“

22. Pokiaľ ide o naplnenie dovolacieho dôvodu, t. j. nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom, najvyšší súd v uznesení sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 uviedol, že *«po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke riadneho a včasného vyzvania povinnej osoby na vydanie veci oprávnenou osobou v zmysle § 5 ods. 2 zák. č. 87/1991 Zb., nie je správne. Právny záver dovolacieho súdu, podľa ktorého nebolo preukázané, že výzvy oprávnených osôb z 26. 4. 1991 a z 25. 9. 1991 sa dostali do dispozičnej sféry povinnej osoby v 6-mesačnej prekluzívnej lehote od nadobudnutia účinnosti zákona č. 87/1991 Zb., t. j. do 1. 10. 1991, nezodpovedal zistenému skutkovému stavu. Odvolací súd pri nezmenenom skutkovom stave rozhodol v rozpore s právnym názorom najvyššieho súdu vysloveným v tejto veci už v jeho skoršom rozhodnutí, v ktorom najvyšší súd uviedol, že „z doterajšieho priebehu konania zachyteného v spise vyplýva, že otázka včasnosti a účinnosti urobenia výzvy nebola v konaní po dobu takmer 20 rokov sporná. Záver súdu o tom, že nárok zanikol pre jeho neuplatnenie do šiestich mesiacov odo dňa účinnosti reštitučného zákona je neopodstatnený, prijatý bez náležitého dokazovania a je aj v rozpore s obsahom spisu. Pokiaľ odvolací súd poprel účinnosť výzvy zo dňa 26. 4. 1991 urobenej advokátom z dôvodu, že k výzve nie je pripojené plnomocenstvo preukazujúce, že advokát bol oprávnený na urobenie uvedeného úkonu v zastúpení oprávnených osôb, dovolací súd poukázal na to, že zo žiadneho ustanovenia Občianskeho zákonníka nemožno vyvodiť ako podmienku platnosti plnej moci jej preukázanie tretej osobe; rozhodujúca je objektívna existencia plnej moci a nie jej predloženie druhej strane. Stačí ak z prejavu vôle splnomocnenca je zrejmé, že právny úkon robí v mene splnomocniteľa na základe plnej moci. Nie je preto na vadu právneho úkonu, ak súčasne s týmto úkonom splnomocnenec nepredloží plnú moc, rozhodujúce je iba to, či v čase urobenia úkonu splnomocnenca plná moc existovala.“».*

23. Najvyšší súd potom uzavrel, že *„nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke splnenia podmienky vyplývajúcej z § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. bolo dôsledkom nielen nesprávnej aplikácie tohto ustanovenia na zistený skutkový stav (súčasťou*

ktorého bolo aj rozhodujúce skutkové zistenie vyplývajúce z písomného vyjadrenia pôvodného žalovaného [REDAKOVANÉ] k žalobe zo dňa 1. 11. 1991 - č. 1. 19, v ktorom výslovne uviedol, že listom právneho zástupcu pôvodných žalobkýň z 25. 9. 1991 bol vyzvaný k vydaniu nehnuteľností s poukazom na § 5 zákona č. 87/1991 Zb. v spojení s § 3 zákona č. 319/1991 Zb.), ale aj nesprávneho riešenia otázky dôkazného bremena žalobcu preukázať bez akýchkoľvek pochybností splnenie tejto podmienky za situácie, ak k jej spochybneniu došlo zo strany žalovaných až po takmer dvadsiatich rokoch sporu. Vzhľadom na okolnosti danej veci, zistené skutočnosti i charakter uplatňovaného nároku (reštitučný nárok) by odporovalo zásadám spravodlivého súdneho konania, aby voči žalobcovi bola vyvodzovaná povinnosť dôkazného bremena preukazovať bez akýchkoľvek pochybností urobenie písomnej výzvy právnych predchodkýň žalobcu ako oprávnených voči právnemu predchodcovi žalovaných ako povinnému v lehote šiestich mesiacov od účinnosti zákona č. 87/1991 Zb., ak splnenie tejto podmienky nebolo spochybnené pôvodným žalovaným a ani žalovanými v ich odvolaní zo 14. 8. 2001 proti v poradí prvému žalobe vyhovujúcemu rozsudku okresného súdu č. k. 11C 150/91-289 z 24. 4. 2001, a nebolo spochybnené ani samotným odvolacím súdom v jeho zrušujúcom uznesení z 23. júna 2005 sp. zn. 13Co 147/02. Naopak podľa názoru dovolacieho súdu je spravodlivé, aby nepriaznivé dôsledky z neskorého spochybnenia tejto podmienky, spočívajúce v neprihliadaní na jej spochybnenie, znášali žalovaní. Z obsahu spisu je totiž zrejmé, že žalovaní začali spochybňovať riadne a včasné doručenie výzvy povinnému [REDAKOVANÉ] až po takmer 20-tich rokoch od začatia konania, v ktorom je žalobca procesným právnym nástupcom pôvodných už nežijúcich žalobkýň. Tieto okolnosti umožňujú predpokladať praktickú nemožnosť žalobcu vyhľadať a predložiť ďalšie dôkazy na preukázanie skutočnosti, ktorú po dlhú dobu nikto nespochybňoval. Navyše odvolacím súdom zvolený výklad ustanovenia § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. a spôsob jeho aplikácie na zistený skutkový stav (keď ako už bolo uvedené, zo skutočností zistených v priebehu konania je dostatočne preukázané, že právne predchodkyne žalobcu vyzývali [REDAKOVANÉ] na vydanie veci v zmysle § 5 ods. 2 zák. č. 87/1991 Zb. a že ich výzvy - prinajmenšom sprostredkovane - sa dostali do jeho dispozičnej sféry), je prejavom výraznej nerovnováhy výkladu tohto reštitučného zákona v neprospech v ňom definovaných oprávnených osôb (viď nález ÚS SR sp. zn. 150/09 zo dňa 30. apríla 2009) a zároveň je v rozpore s účelom a cieľom tohto zákona. Splnenie podmienky

vyplývajúcej z § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. preto treba považovať pre účely ďalšieho konania v tejto veci za preukázané.“. Najvyšší súd preto rozsudok krajského súdu, ako aj naň nadväzujúce uznesenia o náhrade trov konania „podľa ust. § 449 ods. 1 C. s. p. zrušil a podľa ust. § 450 C. s. p. vrátil vec Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie, aby viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 C. s. p.) opätovne vo veci rozhodol“.

24. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 50/05 a IV. ÚS 288/05).

25. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej, ako aj nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

26. Ústavný súd považuje za potrebné tiež pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

27. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody. Ústavný súd poukazuje i na skutočnosť, že nie je a ani nemôže byť súdom skutkovým, t. j. jeho úlohou nie je nahrádzať činnosť všeobecných súdov.

28. Vzhľadom na to, že sťažnosť sťažovateľov smeruje proti zrušujúcemu rozhodnutiu dovolacieho súdu, ktoré nie je konečným rozhodnutím vo veci, ústavný súd sa zaoberal najprv posúdením otázky, či táto povaha sťažovateľmi napadnutého rozhodnutia nebráni prijatiu ich sťažnosti ústavným súdom na ďalšie konanie.

29. Po rozhodnutí vo veci sp. zn. II. ÚS 105/09 ústavný súd *mutatis mutandis* zastáva názor, podľa ktorého ak jeho rozhodovacia prax v minulosti spravidla nepripúšťala preskúmavanie rozhodnutí dovolacieho súdu, ktorými boli zrušené v dovolacom konaní rozsudky odvolacích súdov, s poukazom na to, že takéto rozhodnutie dovolacieho súdu nie je „konečným“ rozhodnutím vo veci a sťažovateľ má v každom prípade možnosť domáhať sa na ústavnom súde ochrany základných práv a slobôd podaním ústavnej sťažnosti proti konečnému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré vzíde z konania nasledujúceho po zrušujúcom rozhodnutí dovolacieho súdu, je namieste na tomto názore zotrvať, avšak v záujme poskytnutia účinnej ochrany základným právam účastníkov občianskeho súdneho konania nie bezvýhradne.

30. Prípadi hodnými odlišného prístupu sú najmä prípady takých zrušujúcich rozhodnutí, ktorými bolo porušené základné právo sťažovateľa ústavne procesného

charakteru. Odmietnutím preskúmania ústavnosti postupu odvolacieho (dovolacieho) súdu a napravenia jeho pochybenia tohto druhu, by bol totiž účastník vystavený v nasledujúcom konaní v niektorých prípadoch neodstrániteľným následkom aplikácie záväzného právneho názoru, ktorý je poznačený porušením ústavne procesných práv. Ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb ústavným súdom by nebola účinnou, ak by ústavný súd nemohol zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť prv, ako skončí konanie vo veci konečným rozhodnutím akceptujúcim právny názor vyslovený odvolacím súdom v jeho rozhodnutí postihnutom vadou spočívajúcou v porušení ústavne procesných práv účastníkov takéhoto konania (m. m. III. ÚS 46/2013).

31. Takto formulovaný a postupne sa stabilizujúci názor (napr. aj vo veciach sp. zn. II. ÚS 285/2010, II. ÚS 387/2010, III. ÚS 508/2011) si pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľov v tejto veci vyžaduje, aby ústavný súd skúmal, či právny názor vyslovený dovolacím súdom v napadnutom uznesení kladie v celej jeho šírke na ďalšie rozhodovanie vo veci sťažovateľov záväzné požiadavky vedúce k porušeniu ich označených práv, ktoré by pri prípadnom neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórneho rozhodnutia už neboli odstrániteľné.

32. Vychádzajúc z týchto úvah, posudzoval ústavný súd uznesenie sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 predovšetkým z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti jeho odôvodnenia, pretože i uznesenie dovolacieho súdu, ktorým sa konanie vo veci samej právoplatne nekončí, musí spĺňať požiadavky plynúce z viacerých čiastkových aspektov základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie. Aj rozhodnutie dovolacieho súdu, ktorým sa druhostupňové rozhodnutie zrušuje a vec sa vracia súdu prvého či druhého stupňa na ďalšie konanie, musí jednak dosahovať takú kvalitu odôvodnenia, aká preň vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru, a jednak jeho výrok musí mať potrebný právny základ v ustanoveniach nielen procesného, ale i hmotného práva, ako aj náležitú oporu v odôvodnení. Nerešpektovanie najmä týchto požiadaviek by pri neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórnych rozhodnutí všeobecných súdov vo veci samej už nebolo napravitel'né. Ústavný súd skúmal i to, či

postup dovolacieho súdu má pre sťažovateľov v budúcnosti z hľadiska prípadného neskoršieho ústavno-súdneho prieskumu meritórneho rozhodnutia neodstrániteľné následky.

33. Podľa názoru ústavného súdu uznesenie najvyššieho súdu z hľadiska jeho odôvodnenia spĺňa ústavnoprávne požiadavky, ktoré sú naň kladené. Najvyšší súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré považoval dovolanie žalobcu za prípustné, a objasnil i dôvody, ktoré ho viedli k zrušeniu rozhodnutia krajského súdu.

34. Ústavný súd však poukazuje najmä na to, že vo veci sťažovateľov nejde o prípad vyslovenia takého záväzného právneho názoru dovolacím súdom, ktorým by boli porušené ústavno-procesné princípy rozhodovania. Najvyšší súd sa v napadnutom rozhodnutí zaoberal (iba) otázkou splnenia podmienky včasného uplatnenia práva na vydanie veci pôvodnými žalobcami v zmysle § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb., pričom túto otázku vyriešil aj podľa názoru ústavného súdu spôsobom, ktorý nie je poznačený porušením ústavno-procesných práv. Ústavný súd preto dospel k záveru, že už povaha sťažovateľmi napadnutého rozhodnutia v zásade bráni prijatiu ich sťažnosti ústavným súdom na ďalšie konanie.

35. Pokiaľ sťažovatelia argumentovali tým, že najvyšší súd prekročil svoju právomoc, ak posúdil dovolanie žalobcu ako prípustné, hoci takým podľa názoru sťažovateľov s poukazom na § 421 ods. 1 CSP nebolo, tejto argumentácii prisvedčiť nemožno.

36. Podľa čl. 144 ústavy sú sudcovia pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom. Ak musí sudca rozhodovať v súlade so zákonom, potom je povinný rešpektovať aj zákonom stanovené hranice pre jeho rozhodovanie. Takouto hranicou stanovenou zákonom je aj povinnosť rešpektovať zásah do obsahového rozhodovania zo strany iného súdu, ak takéto obmedzenie vyplýva zo zákona (II. ÚS 346/08).

37. Jedným zo základných princípov civilného procesu bol a aj naďalej je princíp viazanosti odvolacieho súdu právnym názorom dovolacieho súdu. Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný [§ 243d ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)]. Obdobná je úprava v Civilnom sporovom poriadku, v zmysle ktorej ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

38. Dôvodom existencie princípu viazanosti právnym názorom dovolacieho (obdobne aj odvolacieho) súdu je potreba, aby bolo zabezpečené, že právne závery dovolacieho (odvolacieho) súdu budú rešpektované a nové rozhodnutie odvolacieho (prvostupňového) súdu ich neopomenie. Viazanosť súdu nižšieho stupňa právnym názorom súdu vyššieho stupňa je vykonaním ústavného princípu práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ktorého je integrálnou súčasťou, a nie prekážkou (Ústavný súd Českej republiky, sp. zn. Pl. ÚS 37/03).

39. Ustanovenie § 243d ods. 1 OSP, ako aj § 455 CSP obsahuje základný princíp, na ktorom je vybudovaný systém mimoriadnych (obdobne aj riadnych) opravných prostriedkov v civilnom práve. Organizácia všeobecných súdov je vybudovaná hierarchicky, každý stupeň súdnictva plní jemu zákonom určenú úlohu. Aj organizácia súdnictva musí garantovať naplnenie základného práva strany civilného konania na súdnu ochranu. Aby sa tak mohlo stať, musí byť systém všeobecných súdov systémom funkčným. Úlohou dovolacieho (odvolacieho) súdu nemôže byť v každom prípade vydať rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, v niektorých prípadoch vyžaduje princíp spravodlivého súdneho konania rozhodnutie odvolacieho súdu (súdu prvého stupňa) i zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Zmyslom týchto ustanovení je zabrániť tomu, aby sa nižší súd dopustil znova po zrušení jeho skoršieho rozhodnutia za rovnako zisteného skutkového stavu veci rovnakých pochybení; toto ustanovenie však nebráni nižšiemu súdu v prípade, ak vyjdú najavo nové skutočnosti, rozhodnúť i znova rovnako. Bez existencie povinnosti odvolacieho (prvostupňového) súdu rešpektovať právny názor dovolacieho (odvolacieho) súdu

vyslovený v jeho zrušujúcom rozhodnutí by sa však narušil účel dovolacieho (odvolacieho) konania.

40. Obsah pojmu „právny názor“ dovolacieho (odvolacieho) súdu (rovnako v zmysle § 243d ods. 1 OSP, ako aj § 455 CSP) bol definovaný teóriou i súdnou praxou tak, že nižší súd je viazaný právnym názorom vyššieho súdu jednak pri posudzovaní otázok hmotného práva (aká právna norma a akým spôsobom má byť aplikovaná) a jednak aj pri aplikácii procesných predpisov (v čom spočívali vady v dokazovaní, iné vady v konaní, ktoré mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, z akého dôvodu je potom rozhodnutie nesprávne a v čom sa nesprávnosť prejavuje). Pre súd nižšieho stupňa je záväzný i právny názor spočívajúci v tom, ako má po procesnej stránke ďalej postupovať vrátane toho, aké dôkazy má vykonať.

41. K zmene týchto princípov nedošlo ani nadobudnutím účinnosti Civilného sporového poriadku, ktorý nanovo upravil podmienky prípustnosti dovolania a medzi nimi už výslovne za prípustné neoznačil dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 OSP).

42. Ústavný súd (v zhode so záverom najvyššieho súdu) je presvedčený, že krajský súd sa v rozsudku sp. zn. 3 Co 635/2012 z 29. júna 2016 dôsledne nepridržal právneho názoru vysloveného najvyšším súdom v uznesení sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012. Pokiaľ potom najvyšší súd v uznesení sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 považoval dovolanie proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 3 Co 635/2012 z 29. júna 2016 za prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, pretože odvolací súd sa pri riešení otázky splnenia podmienky podľa § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb., od ktorej vyriešenia záviselo jeho rozhodnutie, odklonil od rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 15/2012, 6 Cdo 29/2012 zo 14. novembra 2012, nemožno rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 93, 95, 96/2017 z 30. mája 2018 považovať za také, ktoré by poprelo zmysel a účel právnej úpravy prípustnosti dovolania. Aj samotný najvyšší vo svojom rozhodnutí zdôraznil, že ak „*predpokladom prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1*

písm. a/ C. s. p. je odklon odvolacieho súdu pri riešení určitej právnej otázky od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, potom tým viac z povahy veci je tento predpoklad prípustnosti dovolania daný vtedy, ak sa odvolací súd pri riešení vyššie vymedzenej právnej otázky odklonil, resp. ak nerešpektoval skoršie rozhodnutie dovolacieho súdu vydané v tejto veci.“.

43. Pokiaľ sťažovatelia uvádzajú, že najvyšší súd na nich preniesol dôkazné bremeno o preukazovaní nedoručenia výzvy na vydanie veci, tento ich názor nemá oporu v obsahu odôvodnenia najvyššieho súdu. Ten vo svojom rozhodnutí s poukazom na konkrétne okolnosti veci iba konštatuje, že považuje za spravodlivé, aby nepriaznivé následky z neskorého spochybnenia včasného doručenia výzvy znášali sťažovatelia. Je i názorom ústavného súdu, že takýto prístup zodpovedá zmyslu a účelu zákona č. 87/1991 Zb. Najvyšší súd nepreniesol dôkazné bremeno o nedoručení výzvy na sťažovateľov, vychádzal však z toho, že požadovať od žalobcu preukazovať bez akýchkoľvek pochybností urobenie písomnej výzvy jeho právnych predchodkýň ako oprávnených proti právnemu predchodcovi žalovaných ako povinnému by nezodpovedalo zmyslu a účelu aplikovaného ustanovenia a charakteru nároku v kontexte okolností danej veci, a to najmä vtedy, keď jej riadne doručenie nebolo spochybnené pôvodným žalovaným ani žalovanými v ich odvolaní proti v poradí prvému rozsudku okresného súdu č. k. 11 C 150/91-289 z 24. apríla 2001 a ani odvolacím súdom v jeho zrušujúcom uznesení sp. zn. 13 Co 147/02.

44. Hoci tak, ako uvádzajú sťažovatelia, ani požiadavka citlivého prístupu bez zbytočne formalistického výkladu reštitučných predpisov neznamená úplnú rezignáciu na skúmanie splnenia podmienok na vydanie veci stanovených zákonom, tieto podmienky je potrebné vykladať v súlade s účelom a zmyslom reštitučného zákonodarstva. Pritom prílišným formalizmom treba rozumieť nadmerné pridržanie sa textu právnej normy bez zohľadnenia súvislostí, za ktorých vznikla, či cieľa, ktorý jej tvorcovia sledovali. Ako z preambuly zákona č. 87/1991 Zb. vyplýva, tento zákon bol prijatý v snahe zmierniť následky niektorých majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v období rokov 1948 až 1989, a s vedomím, že tieto krivdy nemožno nikdy úplne napraviť.

45. Zákon č. 87/1991 Zb. je súčasťou skupiny reštitučných zákonov, ktoré sú špecifickou oblasťou právnych noriem, ktorých účelom je zmiernenie krívd spáchaných v období demokratickej neslobody, v období porušovania ľudských práv a slobôd vrátane práva vlastniť majetok. Účelom týchto zákonov je náprava krívd spáchaných v minulosti samotnou štátnou mocou, preto orgány štátu sú pri aplikácii a interpretácii týchto predpisov povinné postupovať v súlade so zákonnými záujmami subjektov, ktorých ujma má byť aspoň čiastočne kompenzovaná. K splneniu ich účelu a cieľa je preto nutné, aby súdy interpretovali tieto predpisy vo vzťahu k oprávneným osobám čo najústretovejšie v duchu snahy o zmiernenie niektorých majetkových krívd, v dôsledku ktorých k prechodu majetku došlo. Práve otázka reštitučných nárokov je mimoriadne citlivá a je potrebné v súdnych sporoch pristupovať k riešeniu veci tak, aby nedošlo k ďalšej krivde. Ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že reštitučné zákony boli prijaté s cieľom krivdy minulé zmierniť v čo možno najväčšej miere, čo sú povinné všeobecné súdy rešpektovať pri ich aplikácii zahrnutím formalistického výkladu (III. ÚS 342/2017).

46. Ústavný súd sa už viackrát mal možnosť vyjadriť k spôsobu hľadania a výkladu práva v konkrétnych právnych veciach. V náleze sp. zn. III. ÚS 341/07 ústavný súd uviedol, že pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať prvotne z ich doslovného znenia. Súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchyliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii. V ďalšom náleze sp. zn. I. ÚS 243/07 ústavný súd uzavrel, že všeobecný súd musí prihliadať na vzájomné vzťahy jednotlivých do úvahy pripadajúcich argumentov a ich úlohu v konkrétnom prípade vyvážiť s ohľadom na špecifikum danej kauzy, a nie tieto kritériá iba mechanicky aplikovať. Takýto prístup je zároveň prístupom modernej judikatúry, ktorá postupne nahrádza formálne legalistický pohľad na právo pohľadom, ktorým sa sudca usiluje poskytnúť najlepšie

vyargumentovanú odpoveď na právne a skutkové otázky, ktoré pred neho strany sporu predložia.

47. Ústavný súd sa nemá dôvod ani v tejto veci odchýliť od viac rás vysloveného názoru, podľa ktorého sú všeobecné súdy povinné zohľadňovať špecifické okolnosti a individuálne súvislosti každej rozhodovanej veci tak, aby bolo dosiahnuté spravodlivé riešenie sporu, teda nepostupovať tak, aby úzkostlivé lipnutie na doslovnom znení zákona v prospech jednej procesnej strany spôsobilo výraznú nespravodlivosť druhej procesnej strane. V tomto prípade je namieste urobiť záver o potrebe upustenia od prílišného formalizmu pri posudzovaní preukazovania doručenia výzvy oprávnenou osobou osobe povinnej podľa § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. tak, ako to zohľadnil aj najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí.

48. Ústavný súd nepovažoval preto záver najvyššieho súdu, podľa ktorého *„treba považovať splnenie podmienky vyplývajúcej z § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. pre účely ďalšieho konania v tejto veci za preukázané“*, za arbitrárny, svojvoľný a jeho rozhodnutie za také, ktoré by bolo založené na ústavne nekonformnej aplikácii ustanovení Civilného sporového poriadku upravujúcich postup súdu v dovolacom konaní. S ohľadom na uvedené nejde ani o prípad napĺňajúci predpoklady odôvodňujúce výnimočne preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu, ktoré nie je konečnej povahy.

49. Pretože ústavný súd nepovažuje právne názory najvyššieho súdu, ktorými odôvodnil napadnuté uznesenie, za také, ktoré by popierali účel a zmysel aplikovaných ustanovení, nezistil ani príčinnú súvislosť medzi namietaným porušením základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu a ich práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 dohovoru) a postupom najvyššieho súdu pri rozhodovaní vo veci sťažovateľov, a preto sťažnosť sťažovateľov v tejto časti odmietol podľa § 25 zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

50. Pokiaľ sťažovatelia ďalej namietali, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu ich základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva

na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu, dôvodili tým, že porušenie týchto práv vyplýva z porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rovnakým rozhodnutím. Vzhľadom na to, že ústavný súd považoval sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru za zjavne neopodstatnenú, odmietol i s ohľadom na argumentáciu samotných sťažovateľov podľa § 25 zákona o ústavnom súde ich sťažnosť i v tejto časti z rovnakého dôvodu.

51. Pretože sťažnosť sťažovateľov bola ako celok odmietnutá, bolo už bez významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľov vrátane návrhu na odklad vykonateľnosti uznesenia najvyššieho súdu.

52. Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. januára 2019